

*O Kościuszko, piękny wzorze
Jako Ojczyznę miłować.
W każdej życia swego porze
Pragniemy Cię naśladować.*

Patron szkoły

Tadeusz Kościuszko

(1746-1817)

Tadeusz Kościuszko jest bohaterem narodowym Polski i Stanów Zjednoczonych. Na jego cześć wybudowano Kopiec Kościuszki w Krakowie, a jedno z amerykańskich hrabstw zostało nazwane jego nazwiskiem. Najwyższy szczyt Australii zdobyty przez Pawła Edmunda Strzeleckiego to Mount Kosciuszko (Góra Kościuszki). Generał Tadeusz Kościuszko brał udział w amerykańskiej wojnie o niepodległość oraz w polskich narodowowyzwoleńczych powstaniach.

Młodość i pochodzenie Tadeusza Kościuszki

Tadeusz Kościuszko urodził się 4 lutego 1746 roku w Mereczowszczyźnie. Jego ojcem był Ludwik Tadeusz Kościuszko, miecznik brzeski. Siedziba rodu mieściła się w Siechnowiczach, które to protoplasta Konstanty, dworzaniin Zygmunta I miał dostać od swego chlebobawcy. Tadeusz Kościuszko uczęszczał do Kolegium Pijarów w Lubieszowie. Naukę rozpoczął wraz z bratem Józefem w 1755 roku. Po latach przerwy w nauce wstąpił do Korpusu Kadetów Szkoły Rycerskiej, ważnej oświeceniowej placówki edukacyjnej powstałej z inicjatywy króla Stanisława Augusta Poniatowskiego w 1765 roku. Szkoła Rycerska zapewniała wszechstronne wykształcenie humanistyczne oraz techniczne - sam Tadeusz Kościuszko jako miał korzystać z kursów zaawansowanych z inżynierii, przeznaczonych dla wybitnie uzdolnionych studentów. Szkołę Rycerską ukończył w stopniu kapitana. Kariera wojskowa była jego wyborem podyktowanym życiową koniecznością, gdyż nie posiadał majątku, dlatego też nie mógł też poślubić Ludwiki Sosnowskiej, córki hetmana polnego litewskiego, a schedę po ojcu otrzymał starszy brat. Istotne w jego karierze okazało się wsparcie rodu Czartoryskich, którzy umożliwili mu kształcenie.

Tadeusz Kościuszko w Ameryce i walka o niepodległość Stanów Zjednoczonych

Tadeusz jako stypendysta królewski, przy pomocy księcia Adama Kazimierza Czartoryskiego, wyjechał po szkole do Francji, do Paryża, gdzie podjął studia z rzeźby i malarstwa. We Francji spędził pięć lat, przerwał naukę i uczęszczał na prywatne kursy z inżynierii. Powrócił do Polski w 1775 roku, już w okresie pierwszego zaboru 1773 roku. Nie udało mu się znaleźć zatrudnienia w wojsku polskim, więc zmuszony był do wyjazdu za granicę. Postanowił, na wieść o wojnie Amerykanów z Wielką Brytanią o niepodległość, udać się do Ameryki, do której dotarł w sierpniu 1776 roku. Dzięki listowi polecającemu od księcia Adama Kazimierza Czartoryskiego dostał posadę inżyniera w armii amerykańskiej. Deklaracja Niepodległości Stanów Zjednoczonych została podpisana 4 lipca w Filadelfii tego samego roku przez Ojców Założycieli Thomasa Jeffersona, Johna Adamsa i Benjamina Franklina. Tadeusz Kościuszko znalazł się więc w doskonałym momencie historii formułowania się Stanów Zjednoczonych. Jako inżynier przyczynił się do zwycięskiej bitwy pod Saratogą, gdzie zajmował się formułowaniem fortyfikacji. Następnie zaprojektował fort West Point nad rzeką Hudson. Był to rozkaz samego Jerzego Waszyngtona, wodza naczelnego Armii Kontynentalnej, a od 1789 roku pierwszego prezydenta Stanów Zjednoczonych. Pasma sukcesów na polu fortyfikacji w amerykańskiej armii zostały docenione. Tadeusz Kościuszko w 1783 roku otrzymał stopień generała brygady oraz wynagrodzenie w postaci ziemi i nagrody pieniężnej. Tadeusz Kościuszko został także zaproszony do Towarzystwa Cyncynatów, skupiającego najwybitniejszych żołnierzy. W tym gronie znajdowało się obok niego dwóch cudzoziemców, co można odebrać jako wielkie wyróżnienie. Tadeusz Kościuszko zawitał jeszcze do Ameryki w 1797 roku, ale zaraz potem wrócił do Europy. Istotne jest to, że wypłatę poborów ze służby w amerykańskiej armii przeznaczył na wykupienie czarnoskórych niewolników oraz na ich edukację, a wykonawcą testamentu był Thomas Jefferson. Tadeusz Kościuszko będący pod wpływem myśli oświeceniowej opowiadał się za abolicjonizmem - ruchem społeczno-politycznym, którego celem było zniesienie niewolnictwa. Ruch ten dotyczył nie tylko Stanów Zjednoczonych, ale również odnosił się do Europy jako kolonizatorów. Jednym z postanowień Wielkiej Rewolucji Francuskiej było zakazanie handlu niewolnikami na terenach kolonii francuskich.

Powrót Tadeusza Kościuszki do Polski

Tadeusz Kościuszko wrócił do Polski w 1784 roku. Osiadł na pięć lat w swoim majątku w Siechnowiczach, w którym ograniczył chłopom mu podlegającym pańszczyznę do dwóch dni w

tygodniu, kobiety zwolnił zupełnie z prac. Polska w okresie powrotu Tadeusza Kościuszki chyliła się ku upadkowi. Sejm Wielki, obradujący w latach 1788-1792, przyczynił się do wprowadzenia spóźnionych reform, w tym utworzenia stutysięcznej armii, w której szeregach znalazł się amerykański bohater. Decyzja ta była podyktowana koniecznością centralizacji władzy i obrony przed zaborcami. Konstytucja 3 maja z 1791 roku powstała z inicjatywy sejmu, zakładała zrównanie praw szlachty i mieszczan, ochronę chłopów, znosiła destrukcyjną dla stabilizacji państwa zasadę liberum veto. W efekcie zawiązania konfederacji targowickiej przez wpływowych magnatów Szczęsnego Potockiego, Seweryna Rzewuskiego i Franciszka Ksawerego Branickiego pod patronatem carycy Katarzyny II, stutysięczna armia rosyjska wkroczyła na tereny Rzeczypospolitej. Tadeusz Kościuszko brał udział w przygotowaniach do starcia, został dowódcą dywizji, a wodzem armii był książę Józef Poniatowski. Wojsko koronne liczyło 17 tysięcy żołnierzy i pod względem liczebności nie miało większych szans na pokonanie armii Katarzyny II. Tadeusz Kościuszko brał udział w zwycięskiej bitwie pod Zieleńcami, następnie walczył pod Włodzimierzem i Dubienką, odparł atak kilkukrotnie silniejszej armii rosyjskiej na linii Bugu. Jednak gdy król Stanisław August Poniatowski dołączył do konfederacji targowickiej i nakazał zaprzestać walk zbrojnych, Tadeusz Kościuszko postanowił opuścić Polskę. Była to emigracja z przyczyn politycznych, która pociągnęła za sobą wielu działaczy.

Ponowna emigracja Tadeusza Kościuszki

Działacze emigracyjni ulokowali się w Lipsku i Dreźnie, tworząc tym samym ośrodek działań przeciwko konfederacji targowickiej, z udziałem najważniejszych myślicieli Ignacego Potockiego i Hugona Kołłątaja. W wyniku prac ustalono, że konieczne będzie powołanie dyktatora wojskowej, na której czele stanąłby Tadeusz Kościuszko, który po krótkim pobycie w Lipsku udał się do Paryża, gdzie Zgromadzenie Narodowe nadało mu tytuł Obywatela Francji w uznaniu zasług na rzecz walki o wolność. Następnie Tadeusz Kościuszko osiadł w Dreźnie, gdzie zajmował się strategią powstania narodowego. W tym czasie nastąpił drugi rozbiór Polski w 1793 roku na sejmie grodzieńskim, co przyczyniło się do powrotu Tadeusza Kościuszki do Krakowa. Obóz spiskowy w kraju nie zalecał działań zbrojnych. Obszar Rzeczypospolitej obejmował 200 tysięcy kilometrów kwadratowych, a część jeszcze wolnej Polski i Litwy była mocno niewydolna ekonomicznie i gospodarczo. Pod zaborami obowiązywała cenzura w związku z tym wszelkie działania, których entuzjastą był Tadeusz Kościuszko zostały przez obóz odrzucone.

Insurekcja kościuszkowska

Tadeusz Kościuszko został przywódcą powstania, znanego jako insurekcja kościuszkowska w 1794 roku. Został Najwyższym Naczelnikiem Siły Zbrojnej Narodowej. 24 marca złożył

uroczystą przysięgę na rynku krakowskim. Tadeusz Kościuszko jako wódz powstania ogłosił powszechną mobilizację i zaciąg do powstańczej armii. Z uwagi na braki w uzbrojeniu wielu żołnierzy - chłopów, uzbrojonych było w przekute kosy, stąd nazwa - kosynierzy. 4 kwietnia 1794 roku armia Tadeusza Kościuszki stoczyła zwycięską bitwę pod Raclawicami. Zwycięstwo pod Raclawicami, choć nie miało zasadniczego znaczenia dla wojny pomiędzy Rzeczpospolitą a Rosją, było bardzo ważnym wydarzeniem podkreślającym wagę idei obrony Konstytucji 3 maja i niepodległości i mobilizowało ludność Polski i Litwy do wysiłku zbrojnego. Powstanie, pod wodzą Jana Klińskiego i prezydenta miasta Ignacego Wyssygoty Zakrzewskiego wybuchło w Warszawie, pod wodzą Jakuba Jasieńskiego w Wilnie. 7 maja 1794 roku Tadeusz Kościuszko w obozie wojskowym w Połańcu wydał uniwersał połaniecki, drugi pod względem istotności po Konstytucji 3 maja akt polityczny Rzeczpospolitej końca XVIII wieku. Uniwersał połaniecki znosił poddaństwo osobiste chłopów i ograniczał pańszczyznę, wprowadzał też urzędy dozorcze dla rozwiązywania spraw chłopskich. Ograniczenie pańszczyzny było politycznym gestem wobec ludności chłopskiej w obliczu powstania i wojny pomiędzy Rzeczpospolitą i Rosją. Ludność chłopska stanowiła trzon armii kościuszkowskiej. Wsparcie chłopstwa i mieszczan było zasadniczą kwestią dla ewentualnego powodzenia insurekcji kościuszkowskiej. W Warszawie z końcem czerwca 1794 roku mieszczaństwo opowiedziało się przeciwko konfederatom targowickim i w serii samosądów stracono osoby uznane za zdrajców Rzeczpospolitej. Wraz z włączeniem się Prus w interwencję przeciwko insurekcji kościuszkowskiej sytuacja militarna stawała się coraz bardziej trudna. 10 października 1794 roku Tadeusz Kościuszko został ranny i uwięziony przez wojsko rosyjskie w bitwie pod Maciejowicami. Ostatecznie 24 października 1795 roku dokonał się trzeci rozbiór Rzeczpospolitej.

Śmierć i legenda Tadeusza Kościuszki

Tadeusz Kościuszko przebywał w rosyjskiej niewoli w twierdzy w Petersburgu do 1796 roku. Od 1798 mieszkał pod Paryżem. Choć brał udział w tworzeniu Legionów Polskich, przeciwstawił się idei powiązania sprawy polskiej z działalnością Napoleona I Bonaparte. Przebywał w Wiedniu podczas Kongresu Wiedeńskiego. Car Aleksander I zabiegał o poparcie Tadeusza Kościuszki dla idei utworzenia Królestwa Polskiego (Kongresowego), czego Tadeusz Kościuszko nie uczynił. Zmarł w Szwajcarii w 1817 roku.

W 1818 roku ciało Tadeusza Kościuszki pochowano w Katedrze Wawelskiej, jego serce umieszczono w urnie na Zamku Królewskim w Warszawie. W latach dwudziestych XIX wieku społeczność Wolnego Miasta Krakowa podjęła decyzję o budowie Kopca Kościuszki, wzorowanego na istniejących w mieście kopcach Wandy i Kraka. W 1861 roku rocznica śmierci Tadeusza Kościuszki była okazją do organizowania patriotycznych demonstracji - czarnych procesji, których uczestnicy przyczynili się do wybuchu powstania styczniowego. Tadeusz Kościuszko jest jednym z najważniejszych bohaterów narodowych Polski, ale też Stanów Zjednoczonych. Jego pomniki można znaleźć w wielu amerykańskich miastach, na polu bitwy pod Saratogą oraz przed uczelnią wojskową West Point. Dom Tadeusza Kościuszki w Filadelfii mieści muzeum jego imienia.